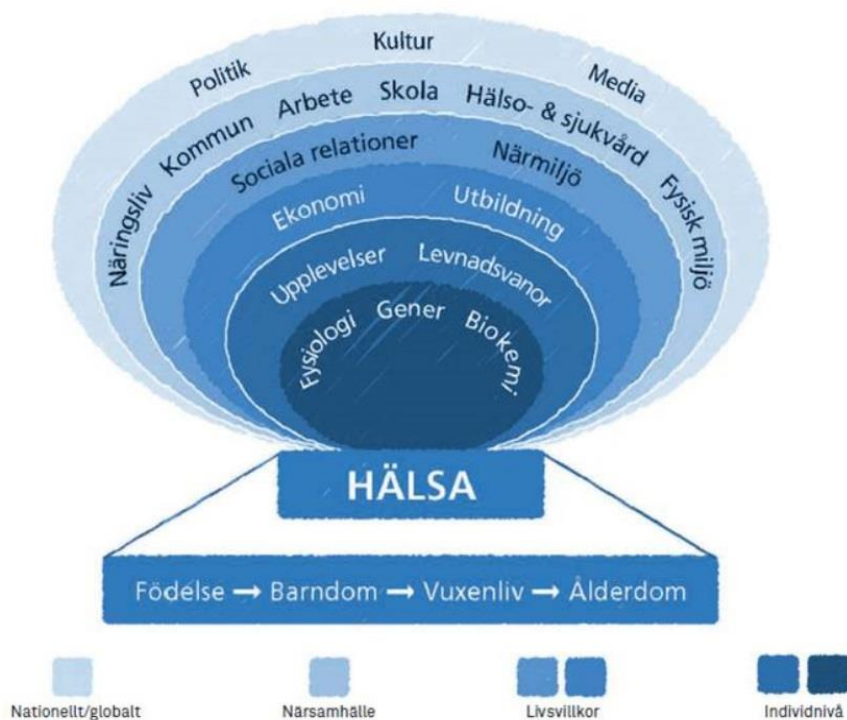


OM FOLKHÄLSAN I ÅRJÄNG

En översiktlig bild av befolkningsammansättning, livsvillkor, levnadsvanor och hälsa i Årjängs kommun 2020



I översikten presenteras statistik utifrån de åtta nationella folkhälsopolitiska målområdena. Dessa är nära kopplade till hälsans bestämningsfaktorer (illustrationen ovan).

Översikten kan användas som ett stöd i planerings- och prioriteringsarbetet på lokal nivå samt för att följa upp folkhälsopolitiska mål.

Om folkhälsan i Årjäng är sammanställd vid enheten Hållbar Utveckling, Utvecklingsavdelningen, Region Värmland.

För frågor och mer information, kontakta:
Hanna Weimann, tel. 010-8314364
hanna.weimann@regionvarmland.se

Cecilia Nyberg, tel. 010-8314058
cecilia.nyberg@regionvarmland.se

Anu Molarius, tel. 010-8319742
anu.molarius@regionvarmland.se

Förklaring diagram:

- Uppgifter i diagram visas som andel (0–100 procent) eller som antal.
- CDUST står för Uppsala, Sörmland, Västmanland, Värmland och Örebro län.
- Statistik för Årjäng jämförs med uppgifter för hela Värmland samt i vissa fall CDUST eller riket. Jämförelser görs ibland också uppdelat på kön eller ålder.
- Skillnader mellan Årjäng och länet/riket ska tolkas med försiktighet eftersom de är behäftade med felmarginal.

Sammanfattning

- Årjäng liknar länet i stort vad gäller livsvillkor, levnadsvanor och hälsa.
- Andelen som har bra eller mycket bra hälsa är något lägre i Årjäng jämfört med länet. Bland kvinnor i Årjäng är det färre än sex av tio som anger att de har bra eller mycket bra hälsa.
- Det psykiska välbefinnandet totalt i Årjäng ligger på samma nivå som i länet.
- Rökning i hemmet hos barn vid 8 månaders ålder förekommer hos drygt ett av tio barn i Årjäng och Värmland.
- Var femte 4-åring i Årjäng har övervikt eller fetma.
- I Årjäng ligger både behörighet till gymnasiet och andelen gymnasieelever som slutför sin utbildning i nivå med länet.
- Sjukpenningtalen i Årjäng ligger något lägre än i Värmland.
- Tre av fyra i Årjäng tycker att man i allmänhet kan lita på de flesta människor.

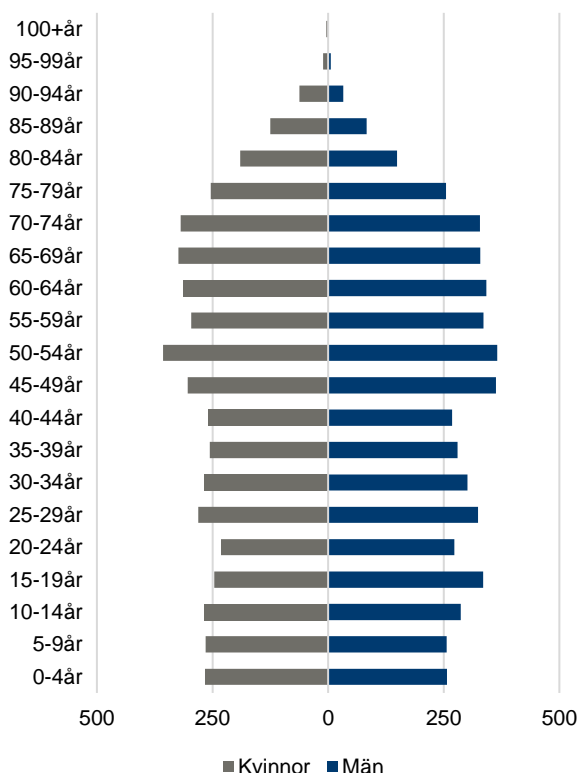
Befolkningssammansättning

Befolkningen i Årjängs kommun bestod i december 2019 av 10 070 personer.

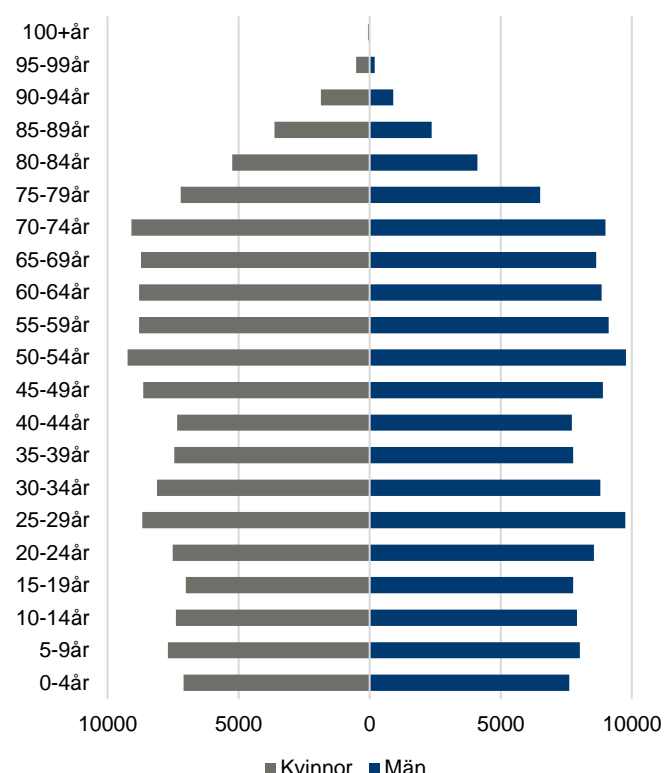
Medellåldern i kommunen är 44,3 år, vilket är högre än genomsnittet för den värmländska befolkningen (43,7 år) och riket (41,3 år). Medellivslängden i Årjäng år 2015–2019 var 84,7 år för kvinnor och 79,9 år för män, vilket är något längre än Värmlands 84,0 år för kvinnor och likvärdigt med Värmland 80,0 år för män. Medellivslängd i riket år 2015–2019 var 84,2 år för kvinnor och 80,8 år för män. Av Årjängs totala befolkning är 21,6 procent i åldern 0–19 år. Personer i åldern 65–79 år utgör 18,0 procent och 6,6 procent är 80 år eller äldre. Motsvarande siffror för Värmland är 21,6, 17,4 och 6,6 procent.

Befolkningspyramiderna nedan visar befolkningens åldersstruktur fördelad på kön i Årjäng och Värmland. Värmland som helhet har en åldrande befolkning och befolkningsprognoser tyder på att denna utveckling kommer att fortsätta. Behovet av välfärdstjänster kommer troligen att öka, samtidigt som den arbetande delen av befolkningen minskar. Det skapar behov av att tänka nytt. Det förebyggande arbetet för att främja hälsa är en viktig del i detta.

Antal invånare i Årjäng 2019



Antal invånare i Värmland 2019



Allmän hälsa

Självrapporterat allmänt hälsotillstånd är ett mått på generellt hälsotillstånd i en befolkning som har starkt samband med långvarig sjukdom, vårdbehov och dödlighet. Sju av tio vuxna i Värmland anger bra eller mycket bra hälsa. I Årjäng är motsvarande siffra sex av tio. Skillnaden är dock inte statistiskt säkerställd.

Psykisk hälsa

Psykisk hälsa handlar bland annat om att människor upplever sin tillvaro meningsfull, att de kan använda sina resurser, vara delaktiga i samhället och uppleva att de har förmåga att hantera livets normala motgångar. Psykisk hälsa omfattar således mer än frånvaron av psykiska besvär eller psykisk sjukdom. Män rapporterar generellt ett gott psykiskt välbefinnande i högre grad än kvinnor. Det psykiska välbefinnandet totalt i Årjäng ligger på samma nivå som i länet.

Självmod (säkra suicid) är något vanligare i Värmland än i riket i stort, i synnerhet bland män. Totalt sker drygt 40 självmord i länet varje år.

Övervikt och fetma

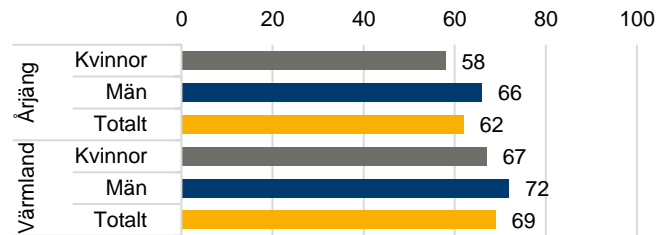
Övervikt och fetma är ett folkhälsoproblem som leder till ökad risk för bland annat typ 2 diabetes, hjärt-kärlsjukdomar och vissa cancersjukdomar. Personer med fetma har oftare värk i rörelseorganen. BMI (Body Mass Index) uttrycker förhållandet mellan vikt och längd. Övervikt innebär ett BMI mellan 25 och 29,9 och fetma BMI 30 eller högre. Drygt hälften av alla vuxna har övervikt eller fetma, runt två av tio har fetma. Andelen med övervikt eller fetma är generellt högre bland män än bland kvinnor, men i Årjäng finns endast en liten skillnad mellan kvinnor och män.

Folksjukdomar

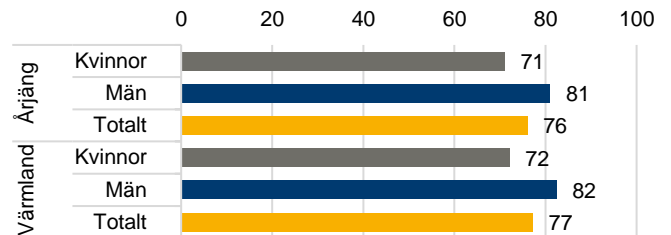
Sjukdomar med hög förekomst i befolkningen benämns som folksjukdomar. Närmare en tredjedel av befolkningen, 30 år eller äldre, i Värmland rapporterar att de har högt blodtryck. Totalt ca 10 procent av den vuxna befolkningen anger att de har diagnosticerad depression. Nästan lika många i Värmland har diabetes.

Akut hjärtinfarkt

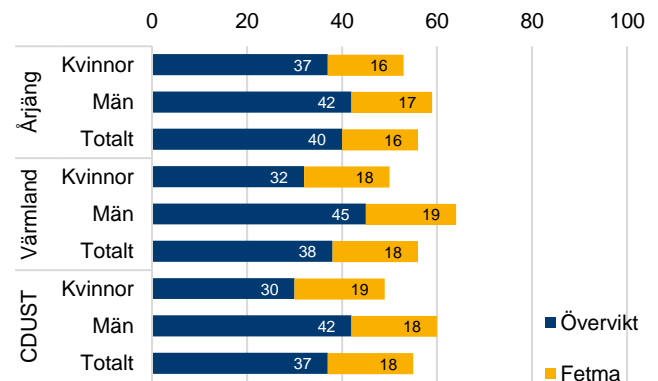
Under det senaste decenniet har antalet insjuknande i akut hjärtinfarkt fortsatt att minska i Värmland och riket. Skillnad i insjuknande och dödlighet mellan könen har minskat, men hjärtinfarkt är fortfarande betydligt vanligare bland män än bland kvinnor. Det finns stora variationer mellan länets kommuner i antalet hjärtinfarkter per 10 000 invånare. Antalet i Årjäng är högre än i riket.



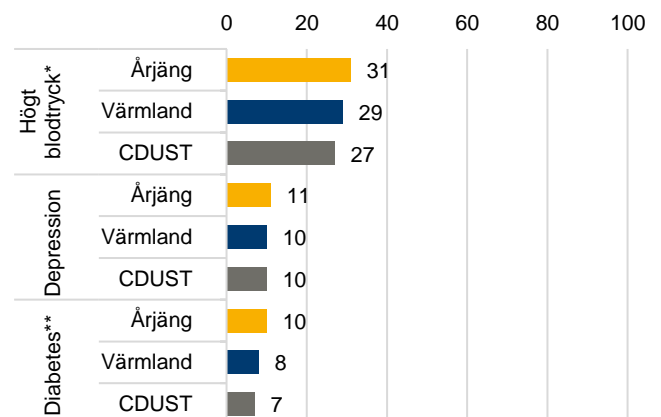
Andel (%) med bra eller mycket bra allmänt hälsotillstånd, 18 år eller äldre, 2017.



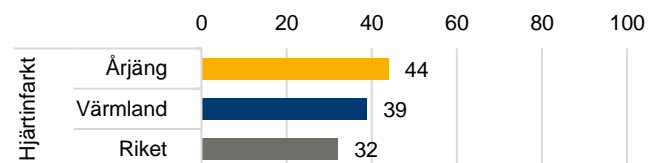
Andel (%) med gott psykiskt välbefinnande (WHO-5), 18 år eller äldre, 2017.



Andel (%) med övervikt eller fetma (BMI >25), 18 år eller äldre, 2017.



Andel (%) med självrapporterade diagnosticerade sjukdomar, 18 år eller äldre, 2017. *30 år eller äldre. ** Typ 1 och 2.



Antal hjärtinfarkter /10 000 invånare, ej åldersstandardiserat, 25 år eller äldre, 5 års medelvärde, 2014-2018.

De nationella folkhälsomålen

Sveriges nationella folkhälsomål antogs av riksdagen i juni 2018. Det övergripande nationella målet är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Totalt finns 8 målområden som berör olika delar av livet. Dessa används här för att beskriva hälsoläget i olika delar av befolkningen och illustrera hur förekomsten av hälsans bestämningsfaktorer ser ut i Årjäng, Värmland och riket.

Målområde 1.

Det tidiga livets villkor

En bra start i livet med goda uppväxtvillkor som stimulerar utveckling, inläring och hälsa är viktigt för att uppnå jämlikhet i hälsa. I Årjäng är andel barn som får MPR-vaccin (mässling, pås-sjuka, röda hund) hög, liksom i Värmland som helhet. Sex av tio barn i Årjäng ammas vid 4 månaders ålder, mot sju av tio i Värmland.

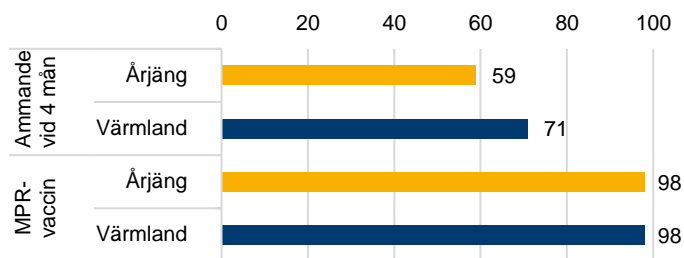
Till riskfaktorer under det tidiga livet hör rökning under graviditet och i barnets hemmiljö, samt övervikt eller fetma hos barnet. I Årjäng röker endast enstaka av blivande mödrar i tidig graviditet. Rökning i hemmet hos barn vid 8 månaders ålder förekommer hos drygt ett av tio barn i Årjäng och Värmland. Var femte 4-åring i Årjäng har övervikt eller fetma.

Målområde 2. Kunskaper, kompetenser och utbildning

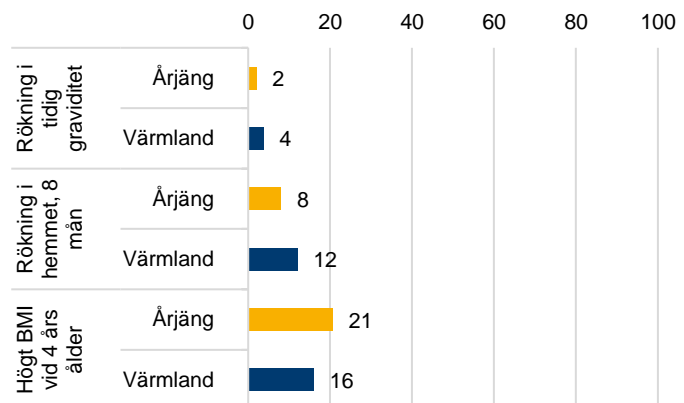
Människors kunskaper och kompetenser är centralt för att uppnå jämlik hälsa. Generellt har personer med kort utbildning en lägre position i samhället, vilket ofta leder till mer ogynnsamma livsvillkor och levnadsvanor, som i sin tur innebär en ökad risk för ohälsa. Andelen ungdomar i Årjäng med behörighet till gymnasiet är 90 procent bland flickor och 84 procent bland pojkar. Det är i nivå med Värmland och riket för både flickorna och pojkarna. Andelen gymnasieelever som slutför sin utbildning är 73 procent, att jämföra med än länets 70 procent och rikets 72 procent. I Årjäng är den totala andelen med eftergymnasial utbildning lägre än i Värmland och riket i stort.

Målområde 3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö

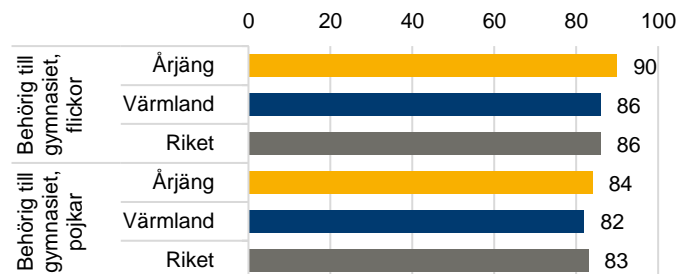
Det finns ett positivt samband mellan att ha ett arbete och god hälsa. Genom goda arbetsförhållanden och arbetsmiljö stärks bland annat personlig utveckling och välbefinnande. Att ha



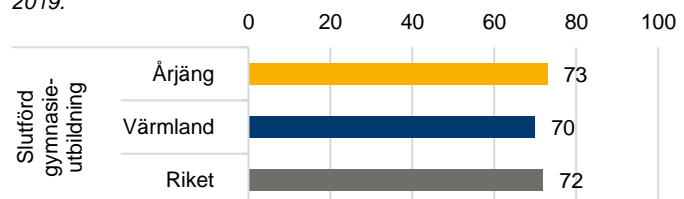
Andel (%) ammande, helt, övervägande eller delvis, vid 4 månaders ålder, helt, övervägande eller delvis, vid 4 månaders ålder, barn födda 2017. Andel (%) MPR-vaccinerade, barn födda 2016.



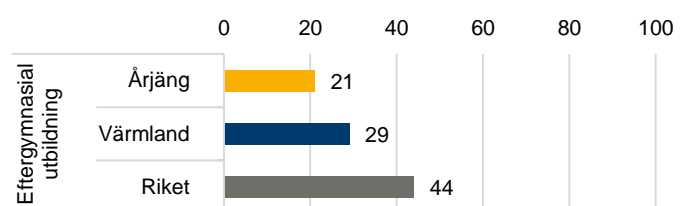
Andel (%) rökande blivande mödrar i tidig graviditet, 2018. Andel (%) med rökning i hemmiljön, barn 8 månader, födda 2017. Andel (%) med övervikt eller fetma (ISO-BMI >25), barn 4 år, födda 2014.



Andel (%) av elever i åk 9 med behörighet till gymnasiet yrkesprogram, 2019.



Andel (%) gymnasieelever med examen inom 4 år, 2019.



Andel (%) av befolkningen, 25-64 år, med eftergymnasial utbildning, 2019.

ett arbete ger inkomst vilket ökar den ekonomiska tryggheten. Däremot ökar risken för ohälsa vid ogynnsamma fysiska och psykosociala arbetsförhållanden. Arbetslöshet ökar risken för hjärt-kärlsjukdomar, psykisk ohälsa och ohälsosamma levnadsvanor.

Personer med förgymnasial utbildning och utrikes födda har högre arbetslöshet än de med eftergymnasial utbildning och inrikes födda. I december 2019 var arbetslösheten bland utrikes födda 19 procent i Årjäng och 25 procent i Värmland som helhet.

Pendling till arbetet är vanligt, cirka 30 procent av den värmländska befolkningen pendlar till annan kommun för arbete. I Årjäng är det 39 procent av de förvärvsarbetande i åldern 18–69 år som uppger att de pendlar till arbetet.

I Årjäng anger 89 procent att de trivs ganska eller mycket bra med sitt arbete, motsvarande siffra för Värmland är 85 procent.

Den fysiska arbetsmiljön skiljer sig mellan män och kvinnor och mönstret i Årjäng skiljer sig något från det i övriga Värmland. I Årjäng är det en större andel män än kvinnor som utför upprepade ensidiga rörelser på jobbet. Det är också en betydligt större andel män än kvinnor som dagligen utsätts för buller på arbetet.

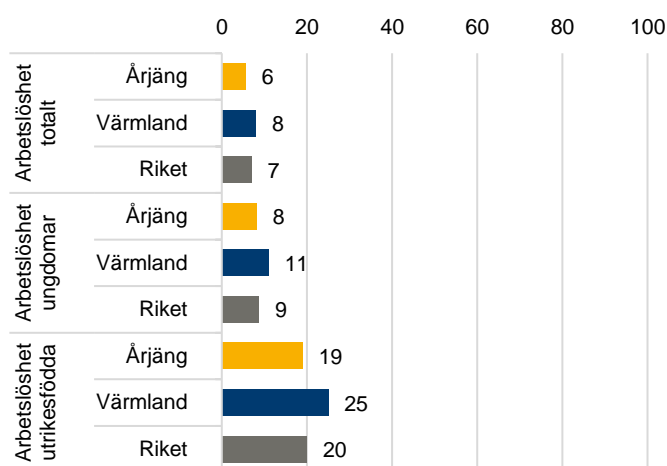
Sjukpenningtalet är ett mått som Försäkringskassan använder för att beskriva tillståndet och utvecklingen i sjukförsäkringen. Kvinnor har betydligt fler frånvarodagar i förhållande till männen. Sjukpenningtalen i Årjäng ligger något lägre än Värmland och i nivå med riket i stort.

Målområde 4. Inkomster och försörjningsmöjligheter

Att ha en inkomst och försörjningsmöjligheter är viktiga faktorer för en god hälsa. Generellt gäller att ju högre inkomst desto friskare är individen och desto längre är den förväntade livslängden. Ensamstående med barn har betydligt lägre inkomster än övriga familjer med barn. Med låg inkomst menas en inkomst som ligger under 60 procent av medianinkomsten. Andelen barn i Årjäng som lever i familjer med låg inkomst är något högre än i Värmland och riket. Andelen av de äldre (65+ år) i Årjäng som räknas som ekonomiskt utsatta var 29 procent år 2018. Andelen i Värmland var 20 procent och i riket 15 procent.

Målområde 5. Boende och närmiljö

Bostaden och bostadsområdets fysiska egenskaper, exempelvis luftkvalitet, buller och närhet till grönområden, samt de sociala egenskaperna, som tillit till grannar och socialt deltagande, påverkar hur människor i olika områden lever, umgås och förflyttar sig, vilket i sin tur påverkar hälsan. Tillgång till bostadsnära parker eller natur är framförallt viktigt i socioekonomiskt utsatta

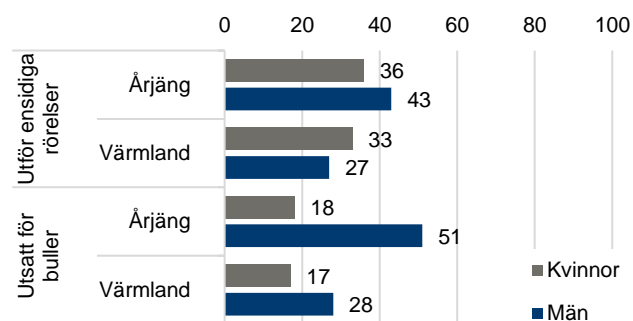


Andel (%) arbetslösa, totalt, 16–64 år.

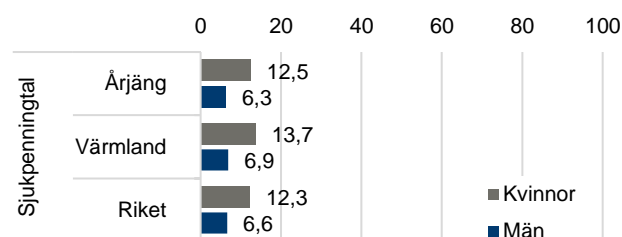
Andel (%) arbetslösa ungdomar 18–24 år.

Andel (%) arbetslösa, utrikesfödda 16–64 år.

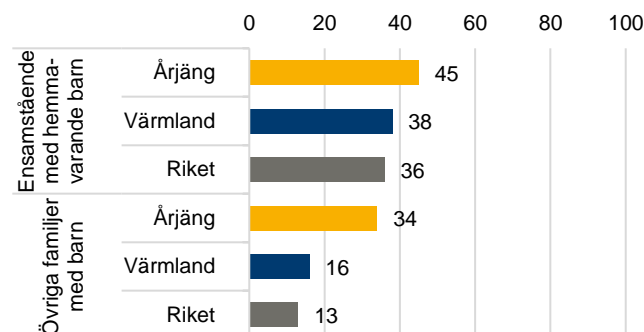
Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd, december 2019.



Andel (%) som utför ensidiga rörelser på arbetet varje dag respektive andel (%) som är utsatt för buller på arbetet varje dag, förvärvsarbetande 30–69 år, 2017.



Antal dagar. Sjukpenningtal (antalet frånvarodagar som ersätts med sjukpenning eller rehabiliteringspenning) per försäkrad, 16–64 år, december 2019.



Andel (%) hushåll med låg inkomst. Ensamstående familjer med barn respektive övriga familjer med barn, 2018.

områden där fler saknar tillgång till bil eller andra medel för att ta sig till sådana miljöer.

Trångboddheten i Årjämg liknar den i Värmland och riket. Andelen hushåll i flerbostadshus där det bor mer än två personer per rum (exkl. kök och vardagsrum) var 17 procent i Årjämg år 2018. Motsvarande siffror var 17 procent i Värmland och 19 procent i riket.

Att vara trygg i sin hem- och boendemiljö är en viktig skyddsfaktor för hälsan. Generellt anger kvinnor i mycket större utsträckning än män att det ibland eller ofta händer att de avstår från att gå ut ensamma på grund av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad. I Årjämg och Värmland är andelen som avstår från att gå ut lägre än i övriga CDUST-regionen.

Målområde 6. Levnadsvanor

Förutsättningarna för en god hälsa påverkas i hög grad av livsvillkor och levnadsvanor. Ohälsosamma levnadsvanor såsom exempelvis tobaksbruk, riskbruk av alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor är vanligt i befolkningen.

Daglig rökningen i Värmland har minskat mellan åren 2004 och 2017. I länet röker 8 procent av de vuxna dagligen, motsvarande andel i Årjämg är 9 procent. I Värmland är det 21 procent av männen och 5 procent av kvinnorna som snusar dagligen. Andelen dagligsnusare är högre i Värmland jämfört med CDUST.

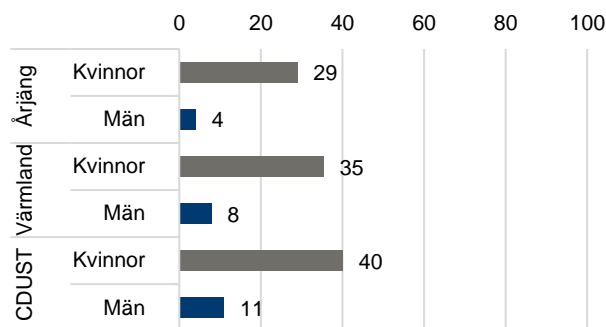
Fler män än kvinnor har ett riskbruk av alkohol och riskbruket är som högst i den yngsta åldersgruppen. Årjämg ligger i nivå med Värmland vad gäller riskbruk av alkohol.

Regelbunden fysisk aktivitet bidrar till minskad risk för insjuknande i hjärt-kärlsjukdomar, diabetes typ 2 och vissa cancersjukdomar. Stillasittande utgör en betydande hälsorisk, även oavsett övrig fysisk aktivitet under dagen. Enligt nationella riktlinjer bör vuxna vara fysiskt aktiva minst 30 minuter per dag. Under 150 minuter i veckan räknas som otillräckligt. Sex av tio vuxna är fysiskt aktiva minst 150 minuter per vecka.

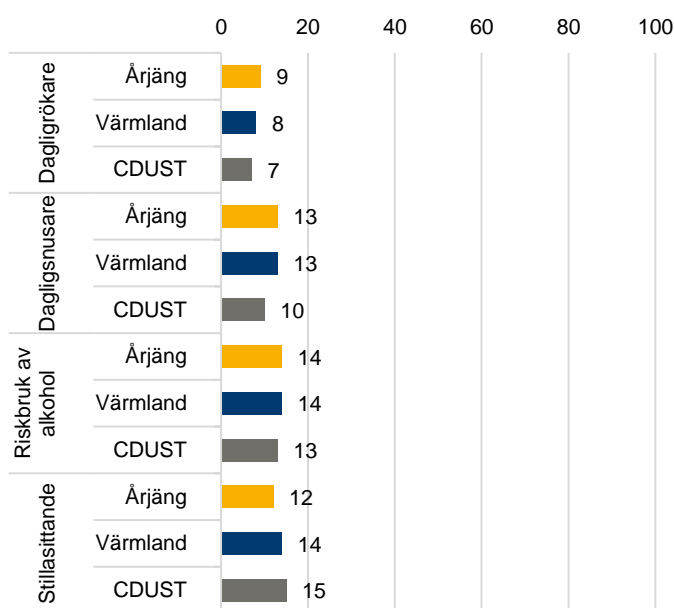
Goda matvanor är en förutsättning för god hälsoutveckling i befolkningen. Livsmedelsverkets rekommendation är att äta minst 500 gram frukt och grönsaker per dag. Andelen i Årjämg som äter frukt och grönt minst tre gånger om dagen är drygt 30 procent. Andelen är lägre i Värmland som helhet än i övriga CDUST-regionen.

Målområde 7. Kontroll, inflytande och delaktighet

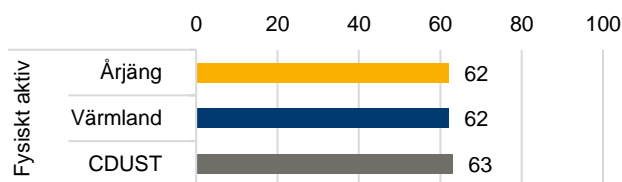
Att ha kontroll över sitt eget liv, tillit till andra människor, att känna delaktighet och ingå i ett socialt sammanhang är centrala skyddsfaktorer och viktiga komponenter för en jämlik hälsa. Att



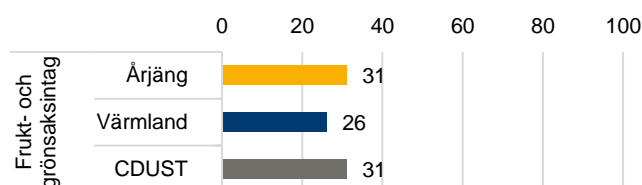
Andel (%) som ibland eller ofta avstår från att gå ut ensam på grund av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad, 18 år eller äldre, 2017.



Andel (%) dagligrökare, 18 år eller äldre, 2017.
Andel (%) dagligsnusare, 18 år eller äldre, 2017.
Andel (%) riskkonsumenter av alkohol (enligt AUDIT-C index 0–12, riskkonsumenter: kvinnor 5–12, män 6–12), 18 år eller äldre, 2017.
Andel (%) som är stillasittande 10 timmar eller mer under ett normalt dygn, 18 år eller äldre, 2017.



Andel (%) som är fysiskt aktiva minst 150 minuter per vecka, 18 år eller äldre, 2017.



Andel (%) som äter grönsaker, rotfrukter, frukter eller bär minst 3 gånger per dag, 18 år eller äldre, 2017.

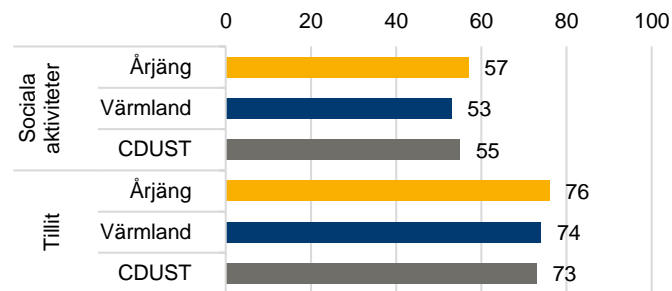
engagera sig i aktiviteter tillsammans med andra kan ge tillfredsställelse och meningsfullhet i vardagen. Mer än hälften av vuxna i Årjäng anger att de regelbundet deltar i aktiviteter med andra.

Tillit till andra människor är viktigt för sammanhållningen i ett samhälle och har starkt samband med individens hälsa. Mer än 70 procent i Årjäng tycker att man i allmänhet kan lita på de flesta människor.

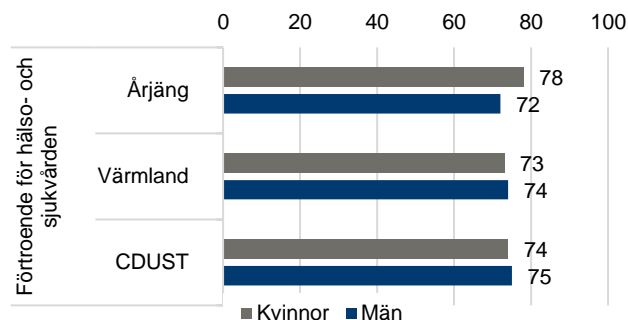
I Värmland uppger en av tio i åldern 70 år och äldre att de besväras av ensamhet dagligen eller flera gånger i veckan.

Målområde 8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

En hälsofrämjande hälso- och sjukvård har en viktig roll i arbetet med att minska hälsoklyftorna. Hälso- och sjukvården bör erbjuda vård som ger bästa resultat utifrån befintliga resurser. Viktiga faktorer för en god och jämlik hälsa är dels att hälso- och sjukvårdens organisering skapar förutsättningar för en jämlik vård, dels utveckling av det förebyggande arbetet för befolkning och patienter. I Årjäng anger mer än sju av tio att de har mycket eller ganska stort förtroende för hälso- och sjukvården.



Andel (%) som regelbundet deltar i aktiviteter med andra. Andel (%) som tycker att man i allmänhet kan lita på de flesta människor, 18 år eller äldre, 2017.



Andel (%) som har mycket eller ganska stort förtroende för hälso- och sjukvården, 18 år eller äldre, 2017.

Om folkhälsan i Årjäng baseras på information från:

- Befolkningsundersökningen Liv & Hälsa 2017
- Registeruppgifter från Statistiska Centralbyrån (SCB), Socialstyrelsen, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Skolverket samt från Mödra- och Barnhälsovården, Region Värmland.

Fritt tillgängliga uppgifter om folkhälsa på kommunnivå kan bland annat hittas via:

- Om värmlänningarna – planeringsunderlag för Region Värmland 2019
- regionvarmland.se/folkhalsaisiffror
- kolada.se
- scb.se
- folkhalsomyndigheten.se (Folkhälsodata och folkhälsostudio)

För mer information och inspiration se exempelvis:

- regionvarmland.se/folkhalsa
- folkhalsomyndigheten.se
- skr.se/halsasjukvard/strategiforhalsa
- regionvarmland.se/utveckling-tillvaxt/nya-perspektiv